

viWTA
AANBEVELINGEN

ONDERZOEK IN ONDERWIJS

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	p 3
1. DE ORGANISATIE EN AANSTURING VAN ONDERWIJSONDERZOEK	p 4
2. GERICHTHEID EN AARD VAN ONDERWIJSONDERZOEK	p 6
3. OMKADERING VAN PRACTICI	p 8

AANBEVELINGEN ONDERZOEK IN ONDERWIJS

A close-up photograph of a hand with a silver ring writing on a dark green chalkboard. The hand is positioned at the bottom right, and the chalk is creating white lines and letters on the board. The background is slightly blurred, showing a classroom setting with a whiteboard and a person sitting at a desk.

VOORWOORD

De kloof tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk is veelbesproken in de internationale onderzoeksliteratuur. In landen zoals Nederland en de Verenigde Staten (naar aanleiding van de 'No Child Left Behind Act' in 2002) is er een sterk publiek debat over de relatie tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk. In Vlaanderen steekt dit debat ook nu en dan de kop op ondermeer naar aanleiding van het VLOR-advies van 27 oktober 2005 over het onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek en, nog verder terug (2002), de publicatie van het onderzoeksrapport 'Het Vlaams onderwijsonderzoek verkend'. Dit debat werd vooral gevoerd op basis van opiniebijdragen in kranten en (gespecialiseerde) tijdschriften. Systematisch onderzoek naar de kloof tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk in Vlaanderen werd tot nu toe niet gevoerd.

Het viWTA-onderzoek 'Onderwijsvernieuwing in het Vlaamse leerplichtonderwijs' is een eerste poging om deze leemte op te vullen. Het is een verkennend onderzoek, gebaseerd op literatuurstudie en focusgroepen met de voornaamste actoren (onderzoekers, intermediairs, directies en leraren) in het domein van onderwijsonderzoek en -praktijk. Uit het onderzoek komt een beeld naar voor dat de kloof tussen onderwijstheorie en praktijk in Vlaanderen genuanceerd moet benaderd worden. De kloof bestaat maar wordt anders – als breder of dieper – ervaren naargelang men dichterbij de praktijk staat. Dit betekent dat leraren in het algemeen het meest sceptisch staan tegenover onderwijsonderzoek. Zij oordelen dat onderwijsonderzoek te weinig aansluit bij hun praktijkproblemen.

Uit het viWTA-onderzoek komen drie centrale pistes naar voor om de kloof tussen onderwijsonderzoek en -praktijk in Vlaanderen te dichten:

- de organisatie en aansturing van onderwijsonderzoek,
- de gerichtheid en het soort onderwijsonderzoek dat wordt opgezet,
- professionalisering van practici.

Hierna wordt er dieper in gegaan op elk van deze pistes.

1. DE ORGANISATIE EN AANSTURING VAN HET ONDERWIJSONDERZOEK

Leraren – en in mindere mate directies – argumenteren dat onderwijsonderzoek te weinig aansluit bij hun praktijkproblemen. Practici zouden nauwer betrokken moeten worden bij de themazetting van onderwijsonderzoek. Op deze manier kunnen onderzoeksvragen en –thema’s uitgewerkt worden die als relevant worden ervaren door practici. Het viWTA-onderzoek stelt een breed gedragen pleidooi vast voor meer rechtstreekse contacten tussen onderzoekers en practici. Zo zouden voor het vakdidactisch onderzoek de verschillende lerarenverenigingen onderzoeksvragen kunnen verzamelen, clusteren en communiceren aan onderwijsonderzoekers. Ook de VLOR en het Vlaams Fonds voor Onderwijsonderzoek kan hier een rol in spelen omdat zij reeds de verschillende onderwijsactoren samenbrengen.

AANBEVELING

- Neem initiatieven die onderzoekers en practici samen brengen om het formuleren van voor de praktijk relevante onderzoeksvragen te bevorderen. Ondermeer de VLOR zou hierin een belangrijke rol kunnen spelen.

De financiering van het onderwijsonderzoek in Vlaanderen gebeurt versnipperd. Er zijn de middelen binnen het kader van het departementale OBPWO programma (Onderwijskundig Beleids- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek). Er is financiering van onderwijskundig onderzoek binnen diverse steunpunten (VIONA, gelijke kansen,...) en verder financiert ook het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek onderwijsonderzoek. Deze versnippering heeft als gevolg dat het in Vlaanderen zeer moeilijk is om continuïteit en samenhang te krijgen in het onderwijsonderzoek, lange termijn planning is moeilijk, zo niet onmogelijk. Dit is jammer omdat men zo kansen mist om onderzoekslijnen uit te bouwen, verder te werken met verzamelde data en onderzoeksresultaten van voorgaande onderzoeken. In het volgend hoofdstuk wordt gepleit voor meer ‘evidence based’ onderzoek en construerend onderzoek. Ook hiervoor is lange termijnplanning essentieel. Een centrale onderzoeksprogrammering en –coördinatie is het meest aangewezen middel om versnippering te vermijden. Dit hoeft uiteraard niet te betekenen dat elke vorm van onderzoek moet gestuurd worden. Er moet ruimte blijven bestaan (bv. bij het FWO) om fundamenteel onderzoek zonder praktijkfinaliteit te financieren.

AANBEVELING

- Richt een planningscommissie voor onderwijsonderzoek op die bestaat uit onderzoekers, beleidsverantwoordelijken en practici. Onderzocht moet worden onder welke bevoegdheid deze planningscommissie best ressorteert: wetenschapsbeleid of onderwijs.

2. GERICHTHEID EN AARD VAN ONDERWIJSONDERZOEK

Leraren vinden dat onderwijsonderzoek te weinig aansluit bij hun praktijkproblemen. Het is vaak eerder constaterend van aard – wat wordt bevestigd door onderzoekers - en draagt slechts zelden oplossingen aan waarvan de werking bewezen is (evidence based).

Er is dus te weinig praktijkgericht en didactisch onderzoek. De OBPWO-middelen worden in belangrijke mate besteed aan beleidsgericht onderzoek, ze zijn beperkt en vooral gericht op de financiering van kortlopend onderzoek. Er is nood aan middelen: een specifiek onderzoeksfonds, beheerd door de reeds genoemde planningscommissie, gericht op onderzoek en ondersteuning van de praktijk. Het te financieren onderzoek zou moeten beantwoorden aan de eisen van constructiegericht onderzoek. Dit is onderzoek waarin onderzoekers en practici nauw samenwerken aan het in opeenvolgende cycli ontwikkelen en onderzoeken van onderwijsleersituaties. Tot nu toe wordt dit type van onderzoek eerder als ontwikkelingswerk dan wel als onderzoek beschouwd waardoor ze weinig kansen heeft op meer structurele financiering.

AANBEVELING

- Zet specifieke financieringskanalen op voor de ondersteuning van constructiegericht onderzoek.

Omdat constructiegericht onderzoek niet alleen gericht is op onderwijskundige wetenschappelijke kennis maar ook op de optimalisering van de praktijk zullen leraren en directies meer geneigd zijn eraan mee te werken. De aanpak biedt immers onmiddellijke voordelen voor de verbetering van hun praktijk. Op deze wijze zullen ook vaak gehoorde klachten vanwege directies en leraren die te maken hebben met overbevraging, het ontbreken van schoolfeedback of –rapportage na deelname aan een onderzoeks-

project en het ontbreken van begeleiding bij eventuele implementatie van de resultaten verminderen. Bij constructiegericht onderzoek kunnen ook intermediairs (nascholers, lerarenopleiders en pedagogische begeleidingsdiensten) betrokken worden: om mee probleemstellingen te formuleren en om ondersteuning te bieden bij implementatie en ontwikkeling.

3. OMKADERING VAN PRACTICI

Een – niet voor het eerst beschreven – rem op de toepassing van resultaten uit onderzoek in de praktijk, is de visie op de professionalisering van leraren. Het beleid erkent sterk het belang van wetenschappelijk onderzoek voor de leraar. Dit blijkt duidelijk uit het decreetaal omschreven functioneel geheel 'De leraar als onderzoeker en innovator'¹ van de basiscompetenties. Maar om dit functioneel geheel beter te realiseren, kunnen wellicht nog enkele ondersteunende maatregelen genomen worden.

Zo zouden de lerarenopleidingen toekomstige leraren beter kunnen voorbereiden op deze vereiste door aandacht te besteden aan het leren lezen, interpreteren, duiden en toepassen van (resultaten van) wetenschappelijk onderzoek. De groeiende samenwerking tussen universiteiten en pedagogische hogescholen kan hier zeker een bijdrage leveren.

Maar ook het vrijblijvend karakter van deelname aan professionalisering onder de vorm van nascholing blijft een pijnpunt. Er moet nagedacht worden over maatregelen om leraren meer navorming te laten volgen. Praktijkvoorbeelden van scholen met een goed nascholingsbeleid bekend maken (best practices), een grotere nascholingsenveloppe voor scholen aanbieden, mogelijkheden creëren om leraren klasvrij te maken maar ook nascholing als vereiste integreren in het opbouwen van een loopbaan zijn denkbare pistes.

AANBEVELING

1. Lerarenopleidingen dienen meer aandacht te besteden aan het leren lezen, interpreteren, duiden en toepassen van (resultaten van) wetenschappelijk onderzoek.
2. Neem ondersteunende maatregelen om de professionalisering van practici (nascholing) te verbeteren

¹'De leraar als onderzoeker en innovator' wordt omschreven als volgt: 'Leraren moeten kennis nemen van resultaten van onderzoek. De leraar kan gemakkelijk toegankelijke literatuur in verband met voorbeelden uit de praktijk selecteren en raadplegen. De benodigde kennis omvat relevante en toegankelijke informatiebronnen van onderzoek'.

Voor meer informatie:

Vanderlinde, R., Van Braak J., De relatie tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk in Vlaanderen. Brussel, viWTA, 2007, 115 p.

viWTA dossier nr. 8, Onderzoek in onderwijs. Brussel, viWTA, 2007, 27 p.

De heer Robert Voorhamme is voorzitter van de Raad van Bestuur van het viWTA.

Mevrouw Trees Merckx - Van Goey en de heer Jean-Jacques Cassiman zijn de ondervoorzitters.

De Raad van Bestuur van het viWTA bestaat uit:

mevrouw Patricia Ceysens

de heer Eloi Glorieux

mevrouw Kathleen Helsen

mevrouw Trees Merckx - Van Goey

de heer Jan Peumans

de heer Erik Tack

mevrouw Marleen Van den Eynde

de heer Robert Voorhamme

als Vlaamse Volksvertegenwoordigers;

de heer Paul Berckmans

de heer Jean-Jacques Cassiman

mevrouw Ilse Loots

de heer Freddy Mortier

de heer Nicolas Van Larebeke-Arschodt

de heer Harry Martens

mevrouw Irène Veretennicoff

de heer Stefan Gijssels

als vertegenwoordigers van de Vlaamse wetenschappelijke en technologische wereld.

Het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek

Het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek is een onafhankelijke en autonome instelling verbonden aan het Vlaams Parlement, die de maatschappelijke aspecten van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen onderzoekt. Dit gebeurt op basis van studie, analyse en het structureren en stimuleren van het maatschappelijke debat. Het viWTA observeert wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen in binnen- en buitenland en verricht prospectief onderzoek over deze ontwikkelingen. Op basis van deze activiteiten informeert het viWTA doelgroepen en verleent het advies aan het Vlaams Parlement. Op die manier wil het viWTA bijdragen tot het verhogen van de kwaliteit van het maatschappelijk debat en tot een beter onderbouwd besluitvormingsproces.

viWTA | VLAAMS PARLEMENT | 1011 BRUSSEL | TEL. 02 552 40 50 | FAX 02 552 44 50
EMAIL: VIWTA@VLAAMSPARLEMENT.BE | WWW.VIWTA.BE

v.u. Robby Berloznik, directeur viWTA, Vlaams Parlement, 1011 BRUSSEL